

STENICE NA ZELENJADNICAH

Stenice so majhne do srednje velike žuželke, ki imajo močno sploščeno telo in so pogosto pisanih barv. Ustni aparat stenic je namenjen za bodenje in sesanje. Nekatere vrste stenic se hranijo z rastlinskimi sokovi in so lahko tudi nevarni škodljivci zelenjadnic. Stenice povzročajo največ škode v zelenjadnicah običajno v toplih in suhih poletjih. Škodo povzročajo odrasle stenice in tudi ličinke. Poškodbe, ki jih povzročajo se kažejo v obliki drobnih pik, ki se pojavijo na mestih sesanja. Izločajo tudi fitotoksične aminokisliline zaradi katerih prebodeno tkivo odmre. Posledica močnih poškodb pa so slabša rast, deformacije listov, poganjkov, cvetov in plodov.

Fotografiji 1,2: Poškodbe solate v obliki drobnih pik in poškodbe na glavni listni žili (nekrotične lezije)

Poznamo pa tudi koristne stenice, ki so naravni sovražniki škodljivcev (npr. cvetna plenilka, ki se hrani z resarji, listnimi ušmi in pršicami, ter mehokožna plenilka, ki pleni ščitkarje, pršice in listne uši).

V letošnjem poletju opažamo množičen pojav škodljivih stenic na solati in fižolu. Solato lahko napadajo npr. stenice iz rodu *Lygus* (med njimi npr. motna poljska stenica), ki so velike cca. 5 mm, blede zelene do rjavkaste barve. Nekatere imajo na hrbtne strani vzorec v obliki črke V. Zgodnji razvojni stadiji ličink stenic iz rodu *Lygus* so svetlo zelene barve in so podobne listnim ušem. Letno imajo dva do tri rodove. Prezimijo odrasle stenice skrite pod ostanki rastlin. Poleg solate lahko med vrtninami napadajo tudi fižol, endivijo, cvetačo, brokoli in še nekatere druge vrtnine. Poškodbe na solati so »prikazane« na fotografijah 1 in 2. Na fižolu se na mestih vbodov najprej pojavijo rumenkaste točke, nato se poškodovani listi deformirajo in trgajo oz. pokajo. Lahko pride tudi do odpadanja cvetov in deformacij na strokih.

Stenice lahko veliko škode povzročijo tudi v zaščitnih prostorih na plodovkah, predvsem na kumarah. Škodo povzročajo na plodovih, listih in tudi steblih. Na plodovih se pojavijo drobne pegice, oz. krastice, ob močnem napadu se plodovi zvijejo.

Med stenicami je lahko nevarna zelenjadnicam tudi zelena smrdljivka. Največ škode povzroči na plodovkah, predvsem na paradižniku in papriki, poškoduje pa tudi fižol, kapusnice in tudi nekatere poljščine. Jajčeca običajno odlaga na plevele, detelje in druge metuljnice. Ličinke zelene smrdljivke se precej razlikujejo od odraslih stenic. Sprva so rumeno redeče, zatem so do tretjega razvojnega stadija črne, v petem razvojnem stadiju imajo zadek obarvan zeleno. Odrasla stenica je zelena. Zelena smrdljivka ima letno več rodov in je aktivna od aprila do oktobra. V jeseni se obarva rjavo.

Marmorirana smrdljivka je invazivna tujerodna invazivna stenica. Je zelo polifagna vrsta, ki lahko povzroča škodo na več kot 170 gostiteljskih rastlinah. Odrasle stenice so velike med 12-17 mm in so

sivorjave barve. Telo imajo pokrito z drobnimi črnimi pikami, ki dajejo videz marmoriranega vzorca. Prezimijo odrasle stenice, ki postanejo aktivne spomladi. Oplojene samice odlagajo jajčeca od sredine junija do konca septembra, z vrhom v juliju. Med vrtninami najpogosteje povzroča škodo na paradižniku. Na mestu sesanja stenic rastlinsko tkivo odmira, kar se pozneje odraža z nastankom nekrotičnih peg. Marmorirana smrdljivka povzroča poleg direktne škode tudi posredno škodo kot prenašalka fitoplazem.

Ukrepi varstva:

Ker so stenice polifagne žuželke je za zmanjšanje njihove številčnosti v zelenjadnicah koristno zatiranje plevelov. Med nekemičnimi ukrepi varstva pred stenicami je učinkovita uporaba protiinsektnih mrež. Pri varstvu pred stenicami se v tujini poslužujejo lovnih rastlin, npr. lucerne ali drugih metuljnic, na katerih se stenice zadržujejo in jih zatirajo z uporabo insekticidov na lovnih rastlinah. V Sloveniji nimamo registriranih insekticidov za zatiranje večine stenic, ki delajo škodo v vrtninah. Določeno stransko delovanje lahko dosežemo z uporabo sredstev proti drugim škodljivim žuželkam. Nekatere vrste stenic je težko zatreti tudi z insekticidi, saj se preko dneva skrivajo pod rastlinami na tleh ali se npr. skrivajo v rozetah solatnic. Na splošno je varstvo vrtnin pred stenicami, predvsem pa kemijsko varstvo zelo težavno. Marmorirana smrdljivka je npr. sposobna premagovati tudi večje razdalje. Večina pripravkov registriranih proti marmorirani smrdljivki ima slabše rezidualno delovanje, zato bi bilo škropljenje potrebno večkrat ponavljati (število ponavljanj je omejeno-upoštevajte navodila za uporabo!).

Proti marmorirani smrdljivki je v jajčevcu, kumarah in paradižniku registriran Karate zeon 5 CS, v bučkah, kumarah, jajčevcu, paradižniku, papriki in solati pa je proti marmorirani smrdljivki registriran Mospilan 20 SG.

Viri:

1. <https://www.ivr.si/wp-content/uploads/2017/11/Stenice-jagodi%C4%8Dje.pdf>
2. https://www.kis.si/f/docs/Opazovalno_napovedovalna_sluzba/Stenice_na_vrtninah.pdf